

"VI ØVER OS I AT PASSE PÅ JORDEN OG MENNESKENE"



En kvalitativ undersøgelse af udfordringer
og fremtidshåb blandt Gen Z'ere



Rapporten er blevet til i et samarbejde mellem
Ungdomsbureauet og Cluster & Margin

Projektet er muliggjort med støtte fra Tuborgfondet

Layout: Anders Jahn

Teknik: Ýmír Gislason

Forfatter: Emil Bjerg

Udgivet 4. oktober 2022

Indholdsfortegnelse

4 INDLEDNING

5 Unge og demokratisk underrepræsentation

6 Gen Z / Generation Krise

7 METODE

7 Interviewværktøj

8 Demografi, dataindsamling og repræsentation

9 Spørgsmål

11 BEVÆGER SAMFUNDET SIG I EN GOD RETNING?

13 MISTRIVSEL - STRESS, PRESS, FORVENTNINGER

14 Skolepres og skolestress

15 Beslutninger og ansvar for egne valg

17 Relation til ældre generationer

18 Sociale medier

19 Løsninger på trivselsproblemer

21 KLIMA

22 Klimaangst og fravalg af forældreskab

23 Klimaforandringer og magtesløshed

25 Klimaoptimisme

26 OM HÅB

29 OM RAPPORTEN

INDLEDNING

Denne rapport er blevet til i et samarbejde mellem Ungdomsbureauet og research-virksomheden Cluster & Margin. Baggrunden for rapporten var et ønske fra Ungdomsbureauet om at indsamle viden om udfordringer, bekymringer, håb og drømme blandt de mange unge, der hvert år er samlet på Ungdommens Folkemøde. Ungdommens Folkemøde er en årlig festival for demokrati og ungdomsengagement, som Ungdomsbureauet i år afholdte fra d. 7. - 8. september. Rapporten bygger på 72 kvalitative interviews foretaget med unge mellem 14 og 19 år.

Det er mere end veldokumenteret, at unges trivsel halter. Sundhedsstyrelsens udgivelse 'Den Nationale Sundhedsprofil' fra 2021 viser at mere end en tredjedel af unge kvinder mellem 16 og 24, og en femtedel af de unge mænd i samme aldersgruppe, har store udfordringer med mentalt helbreds. Hver anden kvinde i samme aldersgruppe føler sig stresset, mens det gælder for hver tredje mand mellem 16 og 24 år (Sundhedsstyrelsen 2021). En rapport fra Ungetrivselsrådet viser, at 56% af unge mellem 15 og 17 år mener, at deres venner har et bedre liv end dem (Ungetrivselsrådet 2022).

Som en ansat i Ungdomsbureauet sagde i vores forundersøgelse: "Vi mangler simpelthen grundlæggende mere viden om unges trivsel. Om hvad der driver dem. Men i særdeleshed hvorfor unge i fortsat højere grad kæmper med mental mistrivsel. Det er fuldkommen afgørende. Og jeg tror simpelthen ikke, vi har kigget de rigtige steder endnu, når vi har forsøgt at finde svar på det."

Det har været håbet at vi med en kvalitativ undersøgelse med bred repræsentativitet, kan være en del af at udfylde det videnshul, så vi som samfund kan få fornyet inspiration til at blive ved med at arbejde kvalificeret med at skabe et Danmark, det er godt at være ung i.

Det har været ambitionen at repræsentere de unges synspunkter og udfordringer på en måde, der yder retfærdighed til deres sårbare og ærlige svar. Udfordringerne er store og mangeartede - det bærer rapporten præg af.

Omvendt har de unge også mange idéer til, hvordan man kan gøre tingene anderledes, så det bliver lidt lettere at være ung i Danmark.

Fra konkrete bud om lovgivning af de sociale medier til måder at gentænke uddannelsessystemet, til idealistiske tanker om hvordan deres generation kan være en del af at skabe en bedre fremtid.

En kæmpe tak til alle de unge, der har deltaget i undersøgelsen, svaret ærligt og åbent, og delt deres tanker, bekymringer og håb for fremtiden!

Unge og demokratisk underrepræsentation

Det er oplagt, at der er gode grunde til, at undersøge årsager til unges mistriivsel. Der er ligeledes gode grunde til, at snakke med unge om samfundsindretning og politik og til at arbejde med at give dem et talerør.

Den gennemsnitlige dansker var i 1950 31 år gammel. I 2020 er det tal 42 år (Information 2020). I 2030 forventes det, at en tredjedel af befolkningen vil være over 60 år, mens kun en femtedel af befolkningen vil være under 35. Det betyder, som mediet Zetland formulerer det, at "De ældre vælgere har historisk stor magt over de unges fremtid. Og den bliver kun større" (Zetland 2019).

Mens den gennemsnitlige vælger fortsat bliver ældre, er alderen for stemmeret forblevet den samme siden 1978. Mens unge, på samme måde som voksne, bliver præget af samfundsudviklinger og samfundets potentialer og problemstillinger, vil majoriteten af de 14-19-årige, vi har interviewet i denne undersøgelse, ikke kunne stemme til det kommende folketingsvalg.

Unge er ligeledes underrepræsenteret i Folketinget: efter folketingsvalget i 2019, er der blot to unge under 25 i Folketinget (Dansk Ungdoms Fællesråd 2019). Det betyder samlet, at unge mangler politisk repræsentation i Folketinget og er i demokratisk undertal, når der skal stemmes. Ifølge forskeren David Runciman gør det unge "dobbelt marginaliserede" og betyder, at unge er "det moderne demokratis ubetingede tabere" (Information 2020).

Undersøgelsen International Civic and Citizenship Education Study fra 2016 viser at danske unge mellem 14 og 15 år, sammenlignet med andre unge i samme aldersgruppe, er verdensmestre i "forståelse af politik, demokrati og samfundsforhold" (International Civic and Citizenship Education Study 2016).

Det har informeret rapportens fokus, der er tilrettelagt og skrevet med en tro på, at vi som samfund kan få værdifulde perspektiver på samfundsmæssige problemstillinger og idéer til løsninger af at lytte til unge. Med ambitionen om at bidrage til at give de unge en stemme, er denne rapport centreret omkring deres udsagn og oplevelser.

Gen Z / Generation Krise

Rapporten er blevet til på baggrund af interviews med 72 unge i alderen mellem 14 og 19. Alle deltagere tilhører dermed Generation Z, generationen, der er født mellem 1997 og 2012. Generation Z, i folkemunde Gen Z, bliver i Tyskland kaldt for Generation Krise.

De er født op til eller under finanskrisen i 2007-2008 og er vokset op i en tid med krige i den arabiske verden og en række terrorangreb i Europa.

I 2020 og 2021 har de oplevet vigtige begivenheder blive aflyst af corona. For nogle er det store dele af udskolingen eller et efterskoleår, for andre gymnasiefester og den daglige, fysiske undervisning. For alle i generation Z gælder det, at formative begivenheder, der bidrager til udsyn og identitet, blev aflyst.

COVID-krisen blev siden afløst af nye globale nødsituationer forårsaget af Ruslands invasion af Ukraine, inflation og ressourceknaphed. Alt sammen med en global, altoverskyggende krise, klimakrisen, hængende over hovedet. En krise hvis konsekvenser, det i høj grad er de unge og fremtidige generation, der vil blive mærket af.

Mens deres forældre er vokset op i en tid med generel fremskridtstro og stigende velstand, er Gen Z vokset op i en tid, hvor kriser overlapper hinanden.

Det bærer empirien i denne undersøgelse præg af. Mange af deltagerne er ramt på den mentale trivsel, finder hverdagen presset og har svært ved at leve op til de forventninger, de oplever fra en række forskellige arenaer. Derudover giver et alarmerende antal af deltagere udtryk for en magtesløshed i forhold til klima - en magtesløshed, der i høj grad påvirker deres syn på fremtiden.

Samtidig synes de mange udfordringer og kriser, som de unge oplever og præges af, at skabe en form for blankt canvas, hvorfra samfund og det sociale kan gentænkes og omformuleres. Mens nogle af de Gen Z'ere vi har interviewet, er præget af magtesløshed og et nihilistisk verdenssyn, er der også fremtidshåb og idéer til, hvordan de kan være med til at gøre det danske samfund og verden til et bedre sted.

METODE



Interviewværktøj

Dataindsamlingen er foretaget via Cluster & Margins kvalitative survey-tool. Værktøjet muliggør, at undersøgelsesdeltagere kan svare mundtligt på deres egne telefoner. Dermed har vi kunne foretage en stor mængde af interviews og dermed repræsentere en række forskellige baggrunde og perspektiver. Mens nogle af deltagerne har givet korte eller overfladiske svar, har andre svaret mere åbent og personligt, end de formentlig ville til en fremmed interviewer.

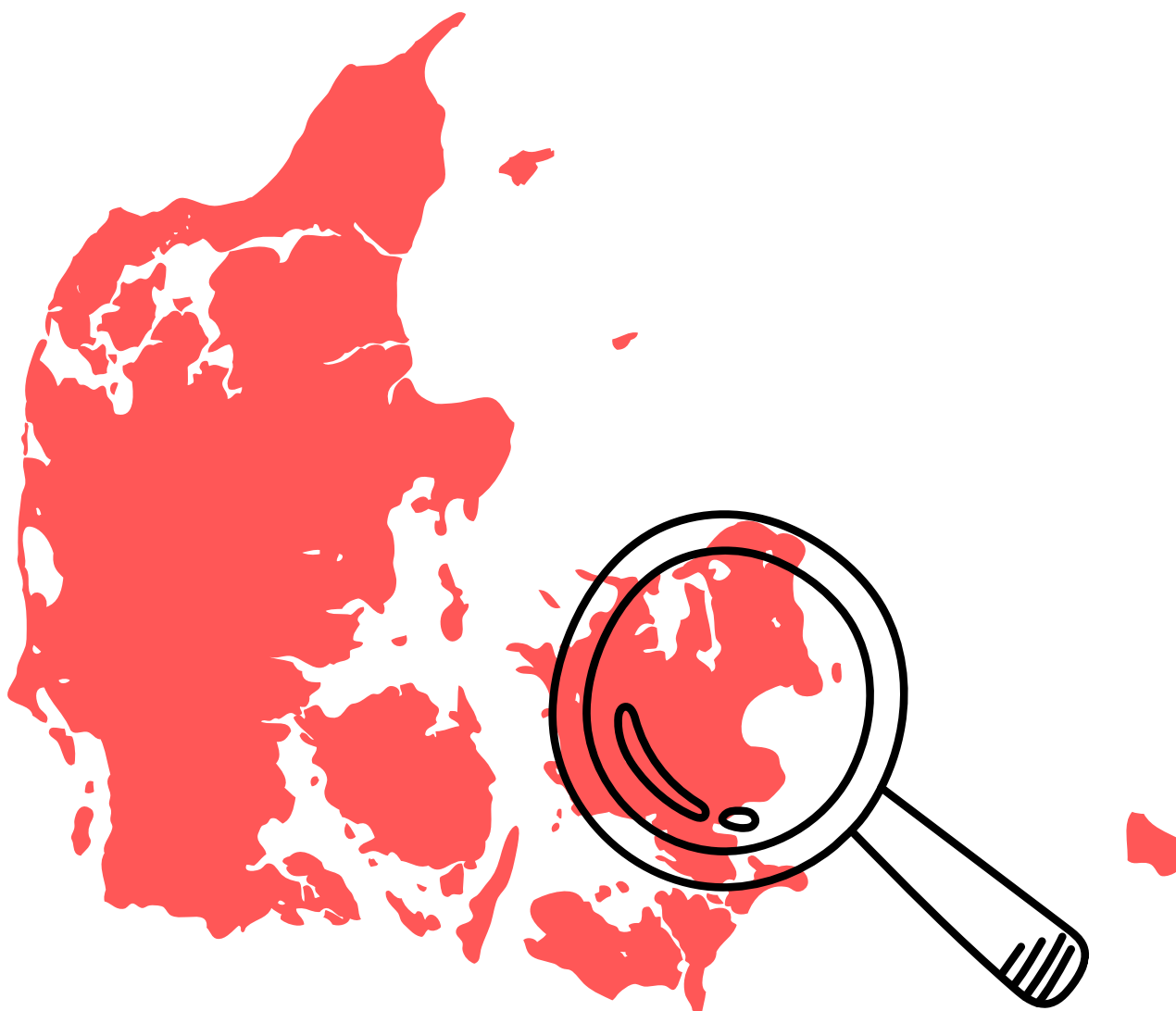
Alle deltagere er anonyme og optræder under pseudonymer.

Demografi, dataindsamling og repræsentation

Rapporten er som nævnt baseret på 72 kvalitative interviews. Først har vi foretaget 35 interviews på Ungdommens Folkemøde, hvor vi har interviewet unge i aldersgruppen 14 - 19, overvejende fra Sjælland. I disse interview har vi givet respondenter mulighed for både at deltage gennem stemmebeskeder og tekstbeskeder. Erfaring herfra var, at vi har fået den mest dybdegående data via indtalte svar.

Herefter har vi interviewet 37 respondenter i to 2.g klasser på et gymnasium i København. Her har vi kun givet mulighed for at svare med stemmebeskeder, hvilket har resulteret i en detaljeret empiri.

Vi har sigtet efter en bred repræsentation af unge i aldersgruppen 14 - 19. Derfor har vi blandt andet været opmærksomme på at interviewe unge med forskellige etniske baggrunde og unge med en diversitet af kønsidentiteter. Da interviewene er foretaget på et gymnasium i København og til Ungdommens Folkemøde i Valby, er deltagerne overvejende fra Sjælland.



Spørgsmål

Vi har tilrettelagt vores spørgsmål efter en forundersøgelse med otte ansatte i Ungdomsbureauet, der til dagligt arbejder med undersøgelsens målgruppe. Ud fra de otte ekspertinterviews har vi konkluderet at temaerne mistrivsel og klima, er centrale for målgruppen. For at undgå bias i undersøgelsen, har vi undgået at spørge specifikt ind til disse temaer i starten af interviewet. Først mod slutningen af interviewene har vi stillet spørgsmål specifikt omkring mistrivsel og klima.

Vi har stillet følgende spørgsmål:

Føler du, at det danske samfund og verden bevæger sig i en god retning?
Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvad er de største udfordringer unge møder i dag?

Hvad skal forandre sig, for at vi kan løse de udfordringer?

På hvilke punkter ville du ønske, at samfundet forstod unge bedre? Hvilken viden mangler samfundet om unge?

Tag dig gerne lidt tid til at tænke inden du svarer på næste spørgsmål. Hvad håber du, at din generation formår at skabe eller ændre i vores samfund?

Mangler du værktøjer, viden eller fællesskaber til at tage del i at skabe den forandring, du ønsker at se?

Bekymrer du dig om klimaet?

Hvis ja, hvordan påvirker bekymringen dig?

Oplever du, at du er en del af et meningsfuldt fællesskab? Hvis ja, hvilket fællesskab er det?

Oplever du udfordringer med trivsel og mental sundhed?

Hvis ja, sæt gerne nogle ord på hvordan, hvis du har lyst til at dele.

Hvad giver dig håb for fremtiden?

BEVÆGER SAMFUNDET SIG I EN GOD RETNING?



Selvom de unge deltagere giver udtryk for store udfordringer med trivsel og fremtidssyn, mener mange alligevel, at det danske samfund bevæger sig i en god retning. Det er særligt på områder som diversitet og ligestilling, at de unge ser en god samfundsudvikling.

Jens siger: “Jeg føler det danske samfund går i en god retning. Jeg kan godt lide hvordan ligestilling bliver lettere og flere bliver åbne omkring problemer. Grøn omstilling går også bedre. Og generelt ser det godt ud for Danmark på mange parametre”.

Amanda mener, at Danmark bevæger sig i en bedre retning end andre samfund, blandt andet på grund af åbenhed overfor forskellige seksualiteter og mennesker med diagnoser. Kaj føler ligeledes, at samfundet udvikler sig i en god retning, blandt andet i forhold til ligestilling og åbenhed over for seksuelle minoriteter. Muhammed peger på gratis uddannelse og sundhed, som grunde til, at han ser en god udvikling i Danmark.

Mange af de unge deltagere giver samtidig udtryk for, at der både i Danmark og globalt er mange punkter, hvor der er brug for forbedring og handling. Der bliver peget på udfordringer i Danmark med psykiatri og mentalt helbrede, mangel på tolerance og mange påpeger udfordringer med racisme, som de enten oplever på egen krop eller oplever gennem familie og venner.

Flere peger ligeledes på store globale udfordringer med klimaforandringer, fødevarekrise, ressourceknaphed og krig, som grunde til, at de ikke føler, at verden bevæger sig i en god retning.

To temaer går særligt igen, når de unge bliver spurgt, hvad der er deres største udfordringer i dag, nemlig mistrivsel og klimaforandringer. Det er temaer vi har spurgt ind til i slutningen af interviewet, men også temaer som en stor del af de unge i interviewene bringer op, før de bliver spurgt ind til dem.

De næste to kapitler centrerer sig derfor om netop de to temaer.

MISTRIVSEL - STRESS, PRESS, FORVENTNINGER



Mange af de unge, der har deltaget i undersøgelsen, giver udtryk for forskellige måder at kæmpe med at “føle sig god nok”, som respondenterne Emilie siger.

En nyudgivet rapport fra Ungetrivselsrådet fremhæver, at mange unge er hårdt presset i uddannelsessystemet. Her er unge blevet forholdsvis til udsagnet “Jeg føler kun, at jeg er god nok, hvis jeg får topkarakterer på min uddannelse”. Blandt de 15 - 17-årige har 64% erklæret sig helt eller overvejende enig. Det flugter med et andet tal fra samme rapport, der viser, at 82% af danske unge mellem 15 og 17 år kun føler sig gode nok, når de har succes på næsten alle områder af deres liv (Ungetrivselsrådet 2022).

Mange af de unge deltagere giver udtryk for en række varianter af stress og pres: der bliver snakket om skolestress, forventningspres, forældrepres og karakterpres. Ordene, der bliver sat sammen med stress, handler i empirien om tidsmæssige udfordringer mange af deltagerne oplever. Ordene, der bliver bundet sammen med pres, handler om en overrumpling af omverdenens forventninger til præstationer.

Skolepres og skolestress

Det er særligt i forbindelse med uddannelsessystemets indretning, at de unge italesætter de mange afarter af stress og pres.

Karakterer og præstationsangst bliver nævnt som store udfordringer blandt undersøgelsens deltagere. Troels siger, at den største udfordring unge møder i dag er "Pres. Sådan noget med at vi er bange for at få dårlige karakterer". Emilie fremhæver "Pres, uddannelsessystem, forventninger og forældregenerationen" som de største udfordringer. Jonas siger: "Jeg føler ikke samfundet forstår hvor meget forældrepres, der er på os og pres med karakterer og sådan noget". Jacob mener at unges største udfordring i dag, er præstationsangst og stress grundet forventninger.

Laura siger: "Jeg tror, der er mange i samfundet, som ikke forstår, hvor stort et pres unge lægger på sig selv. Fordi jeg ser folk, der bliver ved med at sige til unge, at de skal tage sig sammen og gøre det bedre".

En undersøgelse lavet af Børns Vilkår og Trygfonden i 2020 viser at knap en ud af tre piger i 9. klasse, på tidspunktet målingen blev foretaget, havde oplevet stress den seneste måned, og at kun 29 procent af pigerne sjældent eller aldrig har følt sig stressede. For drenge i samme klassetrin havde 14 procent oplevet stress den seneste måned (Børns Vilkår & Trygfonden i 2020).

I undersøgelsens empiri er uddannelse en af de centrale kilder til stress blandt de unge. Det gælder blandt andet for Dennis, der giver udtryk for skolestress ved udsigten til en skoleuge på 39 timer: "Personligt har jeg voldsomt meget skolestress. Har ikke tid til noget af det, jeg vil. Vi har skoleuger her i 2.G, der er længere end en fuldtidsarbejdsuge. Like 39

timer. Det er så eksklusiv lektier selvfølgelig. Så ja, det er ikke vildt fedt. De sidste 19 timer lærer man ikke noget. Så går man bare i skole for at være tilstede. Det er virkelig dumt". Dennis nævner friere tøjler og mindre skoletid som en løsning.

Jens fortæller, at den største udfordring unge møder i dag er 'skolestress'. Han siger: "Det kan gå ud over ens liv at være presset". Lene fortæller, at hun har haft en del stress, blandt andet grundet høje forventninger til sig selv. Hun har klaret sig godt i folkeskolen, men oplever at gymnasiet "tager hårdt på mig".

Michelle fortæller, at hun har ADHD og nogle gange har følt sig "meget, meget, meget presset" i skolesystemet. Hun nævner manglende plads og tid til at fordybe sig i projekter, som hun synes er spændende, fordi alting "skal gå så hurtigt hele tiden".

Emilie nævner at elever med diagnoser, nogle gange bliver anset for ikke at prøve nok på eksempelvis at lære at skrive, hvis de ikke lærer det i samme tempo, som deres klassekammerater uden diagnoser.

Morten siger: "Jeg har flere diagnoser. Det har jeg først fundet ud af, efter jeg er blevet ældre, selvom jeg er født med dem. Jeg er blevet presset til at gøre nogle ting, jeg ikke kunne siden jeg blev født".

Beslutninger og ansvar for egne valg

Flere italesætter de mange muligheder, som deres generation har som et privilegium, men ikke desto mindre et privilegium, der også bibringer en ambivalens. Adspurgte hvilken viden samfundet mangler om unge, siger Mana "hvor mange muligheder for uddannelser, der er dukket op. De tror valget er meget mere simpelt end det i virkeligheden er".

Lene siger: "Der er mange udfordringer i forhold til identitet, fordi der er mange muligheder, fordi der er mange ting, som er accepteret, så man skal tage stilling til mange flere ting". Lene nævner, at det både er godt og skidt med de mange muligheder, men at det gør, at man kan blive forvirret, fordi der er så mange ting man skal tage stilling til.

“Den største udfordring unge møder, det er en verden, hvor de får at vide, at de gør ting forkert hele tiden. Ikke kun for andre, men især for sig selv. Der er så mange forskellige punkter, hvor man kan klare sig godt og dårligt i ens liv. Og man ser så mange andre, der klarer det godt. Man vil altid føle, at man selv er bagefter.

Man har flere muligheder for at tage valg i livet. Sådan i forhold til i gamle dage. Tit var ens *fate* lidt bestemt på forhånd. Nu hvor vi ikke har så mange behov, der er svære at møde i form af at vi skal have mad og en indtægt og så videre, så får man flere valg og bliver spurgt, hvad man selv vil. Så man får på en eller anden måde ansvaret for, hvis man tager et valg, at det er det rigtige. Så man bliver rigtig bange for at tage det forkerte valg.

Hvis man tager et valg, og det ikke går så godt, så får man skyld, og det er kun ens egen skyld. Så der kommer rigtig meget angst med det. Hver gang man skal tage et valg i hverdagen, så er der meget angst indblandet. Det er en meget stor udfordringer for unge, tror jeg. Og det er derfor, at der er mange mentale problemer”.

Laura, 18 år

Relation til ældre generationer

De unge er i undersøgelsen blevet adspurgt, hvilken viden samfundet mangler om unge. Et svar, der går igen handler om, at de gerne vil blive lyttet mere til.

Jamal ville ønske, at samfundet forstod om unge “at vi også godt kan være gode til ting, at vi også nogle gange kan have ret. At det ikke altid bare er sådan, vi siger hvad vi tror der er bedst, men at vi nogle gange også har en god grund til hvad vi siger”. Han siger, at den største udfordring for unge er, at få respekt fra ældre mennesker og at få ældre mennesker til at tage unge seriøst.

Freja siger: “Voksne har altid ret, og vores mening er ligesom lidt ligegyldig, fordi vi ikke er gamle nok”. Kristoffer siger, at han ville ønske, samfundet vidste, at unge ved flere ting, end folk regner med. Dennis håber på forståelse på tværs af generationerne: “Jeg håber generelt på noget mere forståelse fra de andre generationer. Jeg føler virkelig ofte, at generationerne bliver misforstået på tværs. Man kunne håbe, at der ville være mindre af det i fremtiden”.

Udover ønske om større forståelse mellem generationerne, giver nogle unge også udtryk for direkte politiske holdninger i relation til de ældre generationer.

Anna håber for hendes generation, at de formår at tage bedre hensyn til de kommende generationer. Og at hendes generation formår, at få løst nogle af de problemer, som “de ældre generationer har efterladt til os. Pointen er jo, at vi skal gøre det nemmere for kommende generationer”, siger hun. Emilie frygter at manglende handling i forhold til klimaforandringerne, vil blive hendes generation og de yngre generationers problem og siger “de gamle mennesker tørrer bare lorten af på os”. Adam siger: “Verden er ved at gå fucking under, vi har ingen penge og de rige, gamle mennesker styrer det hele”.

Jens ønsker et opgør med, at det er de unge med rige forældre, som har lettest adgang til boligmarkedet: “Det ville være rart, hvis det var muligt at skaffe ejendom, uden at det er noget man nødvendigvis arver fra sine forældre. Der må godt være lidt ændring, og lidt sådan, at man selv kan tage noget ansvar nogle gange. For eksempel for at få et sted at bo”. Han efterspørger ligeledes, at de “de rige” involverer sig mere i klimakampen.

Sociale medier

Om hvad der er unges største udfordring i dag, siger Henrik: “Sådan noget som sociale medier gør, at man hele tiden kan være meget bevidst om, hvad der foregår ude i verden. Man kan hele tiden komme til at sammenligne sig meget med andre og spejle sig, så man kan måske blive lidt usikker på sig selv, fordi man hele tiden har mulighed for at sammenligne sig med andre... hvis hverdag måske kan se lidt federe ud en ens egen”.

Henrik fortæller, at de sociale medier påvirker ham på den måde, at han tænker meget over hvad andre tænker om ham, og at andre menneskers holdninger ofte fylder mere end hans egen holdning. “Det kan nogle gange være meget selvdestruktivt, når man hele tiden kommer til at prioritere andres holdning frem for ens egen holdning” siger han.



Flere deltagere nævner en negativ sammenhæng mellem sociale medier og syn på udseende, et fænomen, der blandt andet også er beskrevet af Børns Vilkår og Trygfonden. Deres forskning viser, at 38 procent af pigerne og 14 procent af drengene i 9. klasse, ændrer billeder af dem selv, før de lægger dem på sociale medier. Blandt dem, der redigerer billeder, gør 39 procent det, med ønske om at optimere deres udseende og 12 procent gør det, fordi de er utilfredse med deres udseende (Børns Vilkår og Trygfonden 2020).

I vores undersøgelse siger Freja: “Sociale medier gør også meget ved en. Man kan virkelig komme langt ned. Der er virkelig mange stereotyper om, hvordan man skal se ud”.

Kaj: “Mange unge i dag har ret svært med deres kropsbillede, og langt de fleste unge får angst, både social angst og angst omkring venner i skolen. Og sociale medier gør det også meget værre”. Mana siger, at hun håber hendes generation finder en god balance med sociale medier, så man stadig kan have glæde af dem i hverdagen, men at det ikke overtager alting.

Løsninger på trivselsproblemer

Flere af deltagerne kommer med bud på, hvad man kan gøre anderledes, så sociale medier kan være en del af hverdagen, uden at de rammer psyken. Jakob siger, at de fleste unge forsøger at have et "*perfect image*", og at det gør dem usikre på sig selv. En del af den løsning han ser, er at “influencere på instagram skal skrive, hvis de har redigeret noget” - med reference til at nogle influencere photoshopper billeder af dem selv, før de lægges på sociale medier.

Anders foreslår, at man laver kampagner for at stoppe idealisering af bestemte kropstyper. “Alle ser ikke ens ud, og det skal man acceptere” siger han.

Henrik efterspørger en ny ærlig kultur på sociale medier, hvor det bliver en norm ikke kun at vise en facade, men at man også “ tør lægge mere skrøbelige billeder op, hvor man måske ikke er sammen med mennesker, og har det super fedt”. Henrik nævner, at han bruger sin egen instagram som en måde at tage aktion og være en del af en forandring ved selv at prøve at lægge ting op som har “en dybere mening” frem for at lægge ting op, der skal vise, at han har “et fedt liv.”

De unge kommer ligeledes med bud på hvordan uddannelsessystemet kan reformeres.

Lene ville ønske, at samfundet havde en bedre forståelse for hvordan unge lærer: “Der er mange der har forskellige måder at indtage viden på, så alle kan ikke få lige meget ud af den samme form for undervisning. Man skal undervises på forskellige måder, for at det opfylder ens behov, og man følger med”. Lenes håber, at hendes generation formår at ændre uddannelsessystemet, så det er mindre fokuseret på karakterer og mere fokuseret på, at man faktisk lærer ting, og at man har lyst til at lære.

Peter efterspørger et uddannelsessystem med færre forventninger og friere tøjler. I tråd med Lenes udsagn siger han: “Alle mennesker er ikke ens, og derfor skal alle ikke lære på den samme måde”.

Flere af deltagerne i undersøgelsen kommer også med forslag til, hvad man skal gøre ved de udfordringer med mentalt helbreds, som mange unge kæmper med.

Emilie siger, at det bedste man kan gøre ved trivselsproblemer, er at normalisere det at have det svært, og at ældre skal være gode til at tale med unge om deres mentale helbreds. Dennis mener, at alle burde have adgang til en psykolog, og foreslår, at det skal være gratis at gå til psykolog. Hanna peger på, at man politisk burde arbejde på at reducere ventetiden til psykologer. Lasse nævner “*mental health*” som den største udfordring unge møder i dag. For ham er løsningen “bedre adgang til at få hjælp”.

Peter fortæller, at han kender rigtig mange, der har et dårligt mentalt helbreds, og at han derfor synes, det skal være en offentlig ydelse at gå til psykolog, eller at det offentlige i hvert fald bør arbejde på at gøre det lettere at opsøge professionel hjælp. Han siger: “Man behøver ikke gå til psykolog hele sit liv. Det kan være et kort forløb, der kan give noget selvforståelse, som kan være meget nødvendigt for at udvikle sig som menneske”.

Alexander efterspørger et fortsat fokus på at skabe viden om unge og mentalt helbreds: “For at forstå unge bedre, så ville jeg ønske, at der var nogle personer, nogle flere voksne mennesker, der satte sig ned, og ville prøve at kortlægge, jamen, hvorfor gør vi som vi gør? og hvorfor føler vi som vi gør? Hvorfor er der så mange lige pludselig, som har mentale udfordringer, som har brug for hjælp i psykiatrien? Har det for eksempel noget at gøre med, at der ikke bliver øremærket nok penge til psykiatrien? Altså hvor stammer de her problemer fra?”

Laura ser at løsningen på trivselsproblemer er, at verden går ned i tempo. Hun håber, at mennesker lærer at tænke mindre på penge, produktion og effektivitet og i stedet lærer at sænke tempoet. Hun siger: “Så ville der også komme mindre pres på, når man tager sine valg i hverdagen, at det ikke skal være så perfekt. Man ville ikke føle sig så presset generelt, også af nogle udfordringer som er ydre, hvor alle hele tiden siger, at man skal gøre det bedre. Så bliver det i hvert fald *reduced* lidt, så det ikke er alle vegne fra, at presset kommer, men måske nogle færre”.

KLIMA



“Jeg er meget taknemmelig for, at jeg får lov til at leve i den her verden. At jeg får lov til, at have det her liv. Den her lille bitte chance for at jeg har et liv. Og at jeg er født på det her tidspunkt. Men det her med klima, det påvirker mig virkelig også.... At verden jo snart kommer til at gå under, hvis der ikke bliver gjort noget ved det. Det påvirker mig sgu på en eller anden måde. At alt det her ikke kommer til at fortsætte på samme måde, som det har gjort”

William, 17 år

Klimaangst og fravalg af forældreskab

Flere respondenter giver udtryk for, at deres bekymringer omkring klima betyder, at de er i tvivl om, hvorvidt de vil have børn eller direkte betyder, at de ikke vil have børn.

At klimaforandringer påvirker mange Gen Z'ers i retning mod at fravælge børn, er et videnskabeligt beskrevet fænomen, der er koblet til begrebet 'klimaangst'. Ifølge Sud & Das er klimaangst en stor del af årsagen til, at denne generation overvejer at vælge forældreskab fra (Sud & Das 2020).

Sammenhængen mellem unge, klimaangst og fravalg af forældreskab er også et dansk fænomen, som er velbeskrevet i danske medier (Kristeligt Dagblad 2022, TV2 2022, Information 2021).

Når klimaangst, ifølge Sud & Das, får Gen Z'ere til at fravælge forældreskab, skyldes det at følelsen af klimaangst, får mennesker til at føle sig usikre på deres egen og andre menneskers fremtid. De identificerer syv kilder til klimaangst, blandt andet mangel på politisk konsensus og handling relateret til klimaforandringer, en stigning i antallet af naturkatastrofer og at ældre gør grin med de unges klimabevægelse.

Ingen af respondenterne i undersøgelsen bruger ordet 'klimaangst', men en overvældende del af deltagerne i undersøgelsen giver på forskellige måder udtryk for, at klimaforandringerne gør dem usikre på fremtiden. En usikkerhed, der får flere af de unge deltagere til at overveje at fravælge forældreskab.

Laura siger: "Det påvirker mig på den måde, at.. jeg ved, at jeg nok ikke har lyst til at få børn i fremtiden. Jeg har ikke lyst til at sætte dem ind i en verden, der er ved at gå under. Det gør mig ked af det, når jeg ser folk, der er fuldstændigt ligeglade med klimaforandringer og som slet ikke bruger noget energi eller tid på, at prøve at gøre det bedre".

I forlængelse heraf siger Simon: "En af de allerstørste bekymringer i forhold til klimaforandringer og samfundsforandringer i takt med klimaforandringerne, det er sådan noget som at få børn. Er der overhovedet en verden de vokser op til? Er der overhovedet

en grund til det? Som det ser ud lige nu, så ville jeg aldrig sætte et barn i den her verden, for det føler jeg ikke, de har fortjent”.

Peter siger: “Jeg bekymrer mig meget. Jeg synes det er skræmmende nok, at jeg kan mærke de her forskelle, bare fra da jeg var lille til nu. Og jeg synes, det er endnu mere skræmmende, hvis de fortsætter helt indtil efter min generation. Jeg frygter hvordan verden kommer til at se ud, når jeg er 40. Noget andet er hvordan generation efter os kommer til at leve, om det overhovedet kommer til at blive en mulighed”.

Kasper siger, at han bekymrer sig en smule om klimaet og “er bange på de fremtidige generationers vegne”, mens Sofie siger, at hun frygter, at hun ikke “kommer til at have et godt og meningsfuldt liv eller kan give verden videre til den næste generation”. Lene tænker, at hvis hun gerne vil have børn på et tidspunkt, kommer de til at *deale* en masse med, at jorden ikke har det godt.

Klimaforandringer og magtesløshed

“Nogle gange får jeg en lille klimadepression. Men det gør alle jo nu til dags”

Alex, 18 år

En global undersøgelse bragt i tidsskriftet Nature viser, at unge i høj grad forbinder følelser som angst, tristhed og magtesløshed med klimaforandringer. I undersøgelsen er 10.000 unge mellem 16 og 25 år blevet adspurgt, hvilke følelser de kobler til klimaforandringer. Bedt om at vælge hvilke følelser, der passer til udsagnet “klimaforandringer får mig til at føle...”, svarer 68 procent, at klimaforandringer får dem til at føle sig triste. 68 procent svarer ligeledes, at klimaforandringer får dem til at føle sig bange, mens 57 procent svarer, at klimaforandringer får dem til at føle sig magtesløse (Nature 2021).

Usikkerheden om fremtiden som klimaforandringerne skaber, synes også at give en fornemmelse af magtesløshed hos en stor del af de unge, vi har interviewet.

Lene siger: “Jeg tænker, at det nok næsten er for svært at redde vores jord. Det går bare nedad og nedad. Lige meget hvor meget vi prøver at redde naturen, så vil der altid være nogle, der er fuldstændig ligeglade”. Hun fortæller, at hun har lyst til at gøre en forskel, men at hun ikke rigtig føler hun kan gøre noget, når hun kun er en person.

Adspurgt om hun bekymrer sig om klimaet, svarer Anna: “Ja, men det er ikke rigtig, fordi der er folk, der gør noget ved det så...”. Hanna siger, at hun egentlig ikke bekymrer sig om klimaet, men når hun tænker på det, tænker hun “oh, well fuck.. I guess we’re done”. Mohammed siger: “Selvfølgelig bekymrer jeg mig om klimaet, men spørgsmålet er om jeg kan gøre noget ved det”. Morten siger: “Jorden er ved at gå under og det er ikke så nice”. Jens siger, at han bekymrer sig om klimaet en gang i mellem, men “altså, det er jo ikke fordi man kan gøre noget ved det lige nu, så ja.. alt den bekymring er ikke på plads altid”.

Mens mange giver udtryk for magtesløshed, grænser nogle af svarene også til det nihilistiske. Adam har deltaget i undersøgelsen ved at svare “Verden er ved at gå fucking under” på syv spørgsmål i træk. Om hvad der giver håb for fremtiden svarer Ali: “Ikke specielt meget, det hele er på vej nedad”. Mikkel siger: “Jeg har ikke rigtig noget håb for fremtiden, så.. ja..”

Nogle af de unges svar peger på, at nogle bruger humor, særligt ironi og sarkasme, som en forsvarsmekanisme, for at håndtere afmagt relateret til klimakrisen.

Jamal siger på den ene side, at han ikke er bekymret for klimaet, men siger bagefter, at han er “klar til at *face the wasteland of Mad Max*, når solen eventuelt eksploderer” med reference til den post-apokalyptiske film Mad Max.

Morten siger “altså hvis I spørger, om jeg bekymrer mig om, at jorden er ved at gå under, så ja.. det gør jeg dagligt..”. Adspurgt hvordan bekymringerne påvirker ham fortæller han, at han konstant går rundt og bekymrer sig, har ondt i maven og ser meget sort på fremtiden.

Troels siger: “Jeg tror ikke, vi kan nå at redde klimaet, så jeg er lidt ligeglad”. Han siger omvendt, at tanker om klimakrisen påvirker ham på en måde, så han “ikke rigtig har lyst til at nå noget i mit liv”. Ali siger om klimaforandringer: “Det bekymrer mig nogle gange. Og så kommer man videre i livet”.

Klimaoptimisme

I førnævnte undersøgelse bragt i Nature svarer 32 procent af de adspurgte unge, at klimaforandringer får dem til at føle sig optimistiske. Der er også klimaoptimister blandt deltagerne i vores undersøgelse.

Jonas siger, at han bekymrer sig om klimaet, som han ser som et stort problem, men at han tror på at vi kan fikse det. Anders siger: “Jeg tror, vi begynder at lave nogle løsninger, der kan hjælpe os” og fortæller, at det er “de innovative idéer, folk finder på”, der giver ham håb for fremtiden.

Marcus ser klimaforandringer som et meget seriøst problem, der ikke bliver gjort så meget ved nu, men siger: “Jeg har et stærkt håb om, at min generation kan finde en god løsning, der virker, eller i hvert fald kan hjælpe på de klimaproblemer, vi har i dag”.

Flere nævner, at de imødekommer bekymringer om klimaforandringer ved at ændre på eller tænke på deres vaner. Henrik imødekommer klimabekymringer ved at tænke på, hvor mange ressourcer han bruger, eksempelvis ved at slukke lyset eller gå i genbrugstøj. Laura siger, at klimaforandringer påvirker hende “på den måde, at jeg prøver at være bedre. Jeg køber genbrugstøj, spiser mindre kød og den slags”.

Jonas nævner, at han håber at hans generation bliver den, der kan opnå alle FN's Verdensmål. Lene nævner, at det føles meningsfuldt, at gymnasierne arbejder meget med FN's Verdensmål. Hun siger: “det føles sådan.. som om vi gør en forskel... eller i hvert fald prøver på det. **Vi øver os i at passe på jorden og på menneskene**”.

OM HÅB



På trods af de dystre perspektiver, der fylder i denne undersøgelse, er der også mange unge, der har mod på at formulere fremtidsvisioner. Rapporten slutter ved at give ordet til de unge, der her beskriver, hvad de håber fremtiden byder på, og hvordan de ser, at deres generation kan være en del af en positiv forandring.

Jamal: “Jeg håber, at min generation kommer til at gøre samfundet lidt mere åbent. Meget mindre racisme og homofobi, mindre segregation rundt omkring. At vi kan være mere accepterende over for hinanden. Det er det, jeg håber min generation, kan komme til at ændre i vores samfund”.

Kaj: “Jeg håber, vi kan skabe et samfund, hvor alle føler sig velkomne, og ingen skal blive holdt udenfor, og hvor alle har en stemme og kan få lov til at bestemme nogle ting en gang imellem. Jeg synes, at jeg ser mange unge i dag, der er meget passionerede omkring fremtiden. Om de så går op i klimaet eller vores generelle problemer. Og folk er kloge”.

Lene: “Jeg håber, at folk begynder at lytte mere til hinanden. I hvert fald på mit gymnasie, der er vi meget åbne overfor hinanden. Og prøver at forstå hinandens udfordringer her i livet. Så det giver mig meget håb for fremtiden. For at vi kan inkludere mange i at tage de vigtige beslutninger. Også dem, der ikke har lige så stor en stemme”.



Morten: “Jeg håber, at vi får lavet et samfund, hvor man ikke skal være bange for at falde af hesten, og blive smidt ud af samfundet, fordi man ikke kan passe ind i lille, meget specifik boks, hvor der kun er plads til en meget lille del af mennesker”.

Jonas: “Det giver mig håb for fremtiden, at mange af de mennesker jeg snakker med i hverdagen, ser verden på i hvert fald forholdsvis den samme måde som mig. De fleste er med på, at vi bliver nødt til at fikse klimaet, at vi skal have ligestilling. De her ting som forrige generationer har synes, har været noget nyt og stort, synes jeg der er normalt i vores kredse. Det giver mig håb, at folk fokuserer meget på de her større problemstillinger, både de sociale og de helt væsentlige som klima og krig og sådan noget. Jeg synes, det er vigtigt, at de mennesker, der skal til at blive voksne nu, har hovedet skruet på de rigtige problemstillinger”.

Peter: “Jeg håber, at vores generation formår at skabe et samfund, hvor vi kan hjælpe hinanden, ligegyldigt hvem vi er, hvor vi kommer fra, hvad vi kalder os selv. Hvor der ikke er så mange kategorier af mennesker. Og hvor man kan respektere folk, der ikke er enige med en selv. Man kan godt være forskellige og stadig hjælpe hinanden”.

Muhammad: “Jeg håber, at vi lærer at acceptere hinanden. Acceptere vores forskellige holdninger. Vores forskellige farver. Vores forskellige baggrunde. Bare acceptere hinanden og være tilfreds med den måde man er skabt på”.

Laura: “Jeg håber min generation formår at skabe accept. Og åbenhed. Og respekt over for all slags mennesker. Fordi jeg tror, så længe der er en masse diskrimination, og så længe man ikke respekterer de andre, og også lytter til andre folks synspunkter, så kommer vi ikke nogen vegne med større ting i verden som for eksempel klimaforandringer og krig. Det handler om at lytte til hinanden. Og det håber jeg min generation kommer til”.

OM RAPPORTEN

Litteraturliste

Bruun, Jens; Lieberkind, Jonas og Bay Schunck, Heidi. Udgivet 2017. ICCS 2016: Hovedresultater.

Børns Vilkår og Trygfonden. 2020. Krop, køn og digital adfærd.

Drivsholm, Louise Schou & Friis Wang, Laura. 2021. En ny bevægelse af unge fravælger børn på grund af klimaet: <https://www.information.dk/indland/2021/04/ny-bevaegelse-unge-fravaelger-boern-paa-grund-klimaet>

Dansk Ungdoms Fællesråd. 2019. Fakta: Unge i Folketinget: <https://duf.dk/artikel/fakta-unge-i-folketinget>

Hebsgaard, Thomas. Zetland. 2019. De ældre vælgere har historisk stor magt over de unges fremtid. Og den bliver kun større: <https://www.zetland.dk/historie/s8l4vX2L-ae6XddK5-40b0b#5bd793e5-1d90-42df-9443-3a7b3f36c8ff>

Jensen, Martin Tordrup. 2022. Klimaangst får unge til at tøve med at få børn <https://nyheder.tv2.dk/klima/2022-01-01-klimaangst-faar-unge-til-at-toeve-med-at-faa-boern>

Reenberg, Nevine. 2022. Klimakrisen har rykket ved normen om, at børn er en naturlig del af livet: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/klimakrisen-har-rykket-ved-normen-om-boern-er-en-naturlig-del-af-livet>

Sindberg, Mathias. Information. 2020. Unge taber altid i politik, siger professor David Runciman. Hans løsning? Giv børn stemmeret: <https://www.information.dk/moti/2020/09/unge-taber-altid-politik-siger-professor-david-runciman-loesning-giv-boern-stemmeret>

Sundhedsstyrelsen. 2021. Den Nationale Sundhedsprofil.

Sud, Sanya & Das, Pritika. 2020. Climate Anxiety and the Consequent Lack of Will to Procreate among Gen-Z. International Journal of Policy Sciences and Law, 1(2).

Thompson, Tosin. 2021. Young people's climate anxiety revealed in landmark survey: <https://www.nature.com/articles/d41586-021-02582-8>

Ungetrivselsrådet. 2022. Ungetrivselsanalyse.

Om rapportens forfatter

Emil Bjerg er kandidat i antropologi fra Københavns Universitet. Han har tidligere arbejdet med temaer som globalisering, tech og sociale bevægelser.

Emil er medstifter af research-virksomheden Cluster & Margin.

Om Cluster & Margin

Cluster & Margin er en virksomhed, der arbejder med at skabe innovative metoder i intersektionen mellem tech og samfundsvidenskab.

Om Ungdomsbureauet

Ungdomsbureauet arbejder for samfundsengagement blandt danske unge og har til formål, at "medvirke til at skabe den mest samfundsengagerede generation af unge i Danmarkshistorien". Ungdomsbureauet laver analyser, workshop og oplæg, og arrangerer desuden det årlige Ungdommens Folkemøde.